

1602 על מיכה ע"מ 37 הכ"י

פסחים קי"ז ע"א: "פסלו של מיכה עומד בבכי וישראל אומרים הלל? רש"י: "פסלו של מיכה עומד בימי דוד בבכי, באותו מקום, וישראל אומרים הלל שכתוב בו: כמוהם יהיו עושיהם?". הרשב"ם אומר על התבה "בכי": כנוי הוא לגנאי, כלומר "עומד בשמחה".

פירוש הרשב"ם קשה מכמה טעמים, ראשית נראה לי שהיפוכה של שמחה הוא עצב, ולא בכי. ואין אומרים "עומד בשמחה" אלא "שרוי בשמחה". וכן לא נהגו חכמים לתלות כנויים שנאמרים על אדם גם על פסלים.

רש"י אומר ש"בכי" הוא שם מקום. איה מקום זה? וכיצד בא לשם פסלו של מיכה, עליו הרי נאמר בשופטים פרק י"ט שהוא הוקם בידו, היא ליש (לשם), ושם היה "עד גלות הארץ?".

במשנה האחרונה של מס' מעשרות מוזכר מין של שום ששמו "שום בעל בכי". ואומר הר"ש: "בכי, שם מקום... כדאיתא בירושלמי איזהו שום בכי... וכו'". אין זה מעלה ומוריד שחסר כאן "בעל", כי כדי לציין את המקום די היה לומר "בכי" ללא הקדומת "בעל" שהיתה משותפת לישובים רבים בא"י ובסביבתה.

החוקרים מזהים בעל בכי (או בכי) זאת עם בעל בק, עיר החרבות המפורסמת בבקעת הלבנון. הגמרא בע"ז י"א ע"ב אומרת: "חמישה בתי עבודת אלילים קבועין הן... הוסיפו עליהן יריד שבעין בכי". נויבואר¹. מזהה גם את עין בכי עם בעל בק. אחד מחוקרי הזמן העתיק² כותב שייתכן שמקור השם בק הוא מבקי, שהיא עיר בלשון מצרית. אם השערה זאת נכונה, הרי "בכי" שבמשנה היא הצורה המקורית של השם.

בעיני חכמי התלמוד היתה בעל בק, אותו מרכז אלילי ששמו יצא בעולם, ואשר שכן לא הרחק מגבול בני דן בצפון א"י, המקום בו הקימו בני דן את פסלו של מיכה. בדרך זאת יש לפרש לדעתי את מאמרם: "פסלו של מיכה עומד בבכי".

ר' בנימין מטודלה אומר שבעל בק היא בעלת, שבנה שלמה (מלכים א' ט', י"ח, דבה"י ב' ח', ו'). עיר ששמה בעלת נחלקה לשבט דן (יהושע י"ט מ"ד) יוספוס בקדמוניות (פרק ח' ו', א), מזהה את בעלת שביהושע עם זאת שבמלכים. כך היה אפשר להוכיח שבעל בק היתה בגבול בני דן.

לפי האמור לעיל קרוב הוא לאחד את פרושי רש"י ורשב"ם: בכי הוא שם מקום, שמה של בעל בכי, אך במכוון השמיטו את הקדומת "בעל", כדי להוציא שם גנאי על מקום משכנה של עבודה זרה.

1 נויבואר גיוגרפיה של התלמוד 298.
2 רוזנמילר.

[על שם: ע"מ 37 הכ"י ח"א
והשם/ויב ח"א א"א]